

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Oktawian Nawrot
Robert Burek (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowo-akcyjnej z siedzibą w W. (poprzednio: R. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w W.)

przeciwko R. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 27 listopada 2024 r.,

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z 14 czerwca 2017 r., sygn. I Nc 1002/17,

- I. uchyła zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w całości i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej do ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie koszty postępowania ze skargi nadzwyczajnej.**

(k.b.)

UZASADNIENIE

Pozwem z maja 2017 r. R. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w W. (obecnie: I. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w W.; dalej: Powódka) wniosła o orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym, aby R. M. (dalej: Pozwany) zapłacił na rzecz Powódki kwotę 11 000 zł z weksla wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty. Do pozwu został dołączony weksel podpisany przez Pozwanego, wystawiony na kwotę 12 000 zł z terminem płatności na 12 maja 2015 r. Właściwość Sądu Powódka uzasadniła, powołując się na art. 37¹ k.p.c., zgodnie z którym powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 14 czerwca 2017 r., I Nc 1002/17, Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej uwzględnił powództwo i nakazał Pozwanemu, aby zapłacił na rzecz Powódki kwotę 11 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 11 maja 2017 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2 555 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 2 400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia niniejszego nakazu albo wniósł w tymże terminie zarzuty.

W uzasadnieniu przedmiotowego nakazu zapłaty, sporządzonym na potrzeby niniejszego postępowania ze skargi nadzwyczajnej w trybie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 622; dalej: u.SN), Sąd Rejonowy zważył, że kognicja sądu w pierwszej fazie postępowania nakazowego jest ograniczona. Sprowadza się do stwierdzenia istnienia podstaw do wydania nakazu zapłaty, które są określone w art. 485 k.p.c. Istnienie tych podstaw na tyle uprawdopodabnia zasadność powództwa, że ustawodawca nakłada na sędziego obowiązek wydania nakazu zapłaty, bez merytorycznego badania zasadności powództwa. Przed wydaniem nakazu zapłaty sąd nie bada więc materialnoprawnej podstawy żądania pozwu w taki sposób, jak w zwykłym procesie. Do takiego badania dochodzi dopiero w drugim etapie postępowania nakazowego, na rozprawie wyznaczonej po skutecznym wniesieniu przez pozwanego zarzutów od nakazu zapłaty.

Jednocześnie Sąd Rejonowy wyjaśnił, że w niniejszej sprawie Powódka żądała wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, przedstawiając weksel podpisany przez Pozwanego. Weksel jest papierem wartościowym ucieleśniającym zobowiązanie pieniężne o charakterze abstrakcyjnym. Abstrakcyjność zobowiązania wekslowego oznacza, iż dla jego ważności nie jest istotne, czy istniało zobowiązanie będące przyczyną wystawienia weksla oraz czy było ono ważne. Wadliwość bądź nieważność czynności będącej podstawą wystawienia weksla nie ma wpływu na ważność zobowiązania wekslowego. Oznacza to, że zobowiązanie wekslowe odrywa się od przyczyny ekonomicznej, w związku z którą weksel został wystawiony i wręczony, a każdy kto złożył swój podpis na wekslu musi liczyć się z tym, że może być zobowiązany wobec dalszych posiadaczy weksla do jego zapłaty. Można żądać wydania nakazu zapłaty na podstawie weksla, którego prawdziwość i treść nie nasuwa wątpliwości, a legitymacja powoda do wystąpienia z takim roszczeniem wynika bezpośrednio z dołączonego do pozwu weksla lub z dokumentów wystawionych w formie określonej w art. 485 k.p.c.

Zdaniem Sądu Rejonowego, weksel przedstawiony przez Powódkę spełniał wymogi formalne wskazane w ustawie z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 282; dalej: Prawo wekslowe), a jego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości. Sąd Rejonowy nie miał również wątpliwości co do legitymacji czynnej Powódki, wskazując, że wynikała ona bezpośrednio z weksla. Właściwość miejscową Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę uzasadniał przy tym art. 37¹ k.p.c., zgodnie z którym powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności.

Pozwany nie zaskarżył przedmiotowego nakazu zapłaty w drodze zarzutów.

Skargę nadzwyczajną od przedmiotowego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wniósł Prokurator Generalny (dalej: Skarżący), zaskarżając go w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a u.SN, wskazując na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, podnosząc jednocześnie, że wydany nakaz zapłaty naruszył prawa Pozwanego jako konsumenta wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia

2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, Nr 78, poz. 486 ze zm.; dalej: Konstytucja RP) i Kodeksu cywilnego, Skarżący przedmiotowemu nakazowi zapłaty zarzucił:

1) naruszenie zasad, wolności i praw człowieka, i obywatela, określonych w art. 30 i art. 76 Konstytucji RP, takich jak godność człowieka i ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla wierzytelności wynikającej z zawartej przez Pozwanego z Powódką „umowy opcji nabycia akcji”, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie;

2) naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj.:

- art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do „umowy opcji nabycia akcji”, będącej źródłem zgłoszonego roszczenia w sytuacji, gdy zawarta w „umowie opcji nabycia akcji” klauzula w zakresie swobody Powódki („Opcjobiorca”) w wypełnieniu *weksla in blanco* (art. 6 ust. 4 umowy), obejmującej określenie miejsca płatności weksla, które następnie wpływa na właściwość miejscową sądu, jest niedozwolona w rozumieniu art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., albowiem nie została uzgodniona indywidualnie i jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, przez co rażąco narusza interesy Pozwanego jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., skoro narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który według ustawy nie jest właściwy miejscowo, co powoduje, że klauzula ta jest bezskuteczna i w konsekwencji nie było dopuszczalne rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej jako niewłaściwy miejscowo i zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na zasadzie art. 200 § 1 k.p.c. według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c.,

- art. 385³ pkt 16 i pkt 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do „umowy opcji nabycia akcji”, zawartej przez Pozwanego jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i zasądzenie na rzecz Powódki dochodzonej należności, obejmującej karę umowną za niewykonanie zobowiązania w sytuacji, gdy klauzula zawarta w art. 6 ust. 3 łączącej Powódkę i Pozwanego „umowy opcji nabycia akcji” z 15 lipca 2013 r., przewidująca prawo Powódki do żądania kary umownej

w wysokości trzydziestokrotności „Ceny Akcji”, czyli dokonanego na rzecz Pozwanego świadczenia, stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w stosunkach konsumenckich, które czyni niedopuszczalnym orzeczenie zastrzeżonej kary umownej ze względu na bezskuteczność tego zastrzeżenia,

- art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., poprzez zasądzenie na rzecz Powódki dochodzonej należności w postaci kary umownej za niewykonanie zobowiązania, w sytuacji, gdy zawarta w art. 6 ust. 3 łączącej Powódkę i Pozwanego „umowy opcji nabycia akcji” z 15 lipca 2013 r. klauzula przewidująca prawo Powódki do żądania kary umownej w wysokości trzydziestokrotności dokonanego na rzecz Pozwanego świadczenia tytułem „Ceny Akcji”, jest rażąco wygórowana i pozostaje bez jakiegokolwiek związku z godnym ochrony interesem Powódki, a w szczególności z wysokością rzeczywistej szkody po stronie nabywcy opcji akcji, która to szkoda usprawiedliwiałaby miarkowanie wysokości kary umownej, a której to szkody, jej wysokości i kalkulacji Powódka nie wykazała.

Wskazując na powyższe, Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna co do zasady zasługiwała na uwzględnienie, choć nie wszystkie zarzuty okazały się trafne.

Badając dopuszczalność skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby uzasadniać jej odrzucenie *a limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Prokuratora Generalnego, a więc jeden z podmiotów enumeratywnie wymienionych w art. 89 § 2 u.SN. Zachowany został również termin do wniesienia tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Wprawdzie skarga została wniesiona dopiero w listopadzie 2023 r., tj. po upływie pięcioletniego terminu od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Białej

Podlaskiej z 14 czerwca 2017 r., I Nc 1002/17, o którym mowa w art. 89 § 3 u.SN. Należy jednak mieć na uwadze, że w myśl art. 115 § 1 u.SN, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym (do 3 kwietnia 2018 r.) skarga nadzwyczajna mogła być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Orzeczenie objęte skargą nie dotyczy przy tym żadnej ze spraw wymienionych w art. 90 § 3 i 4 u.SN. Biorąc pod uwagę, że od momentu wydania zaskarżonego nakazu zapłaty upłynęło już ponad 7 lat, nie może on także zostać uchylony ani zmieniony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Przechodząc do oceny zasadności skargi nadzwyczajnej, należy mieć na uwadze, że ten nadzwyczajny środek zaskarżenia może zostać wniesiony jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewniania zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i tylko w sytuacji, gdy można go oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano również, że z redakcji art. 89 § 1 u.SN wynika, iż połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile” wskazuje na konieczność równoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i przynajmniej jednej z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (tak Sąd Najwyższy np. w postanowieniu z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziszcza się również przesłanka funkcjonalna (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21).

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji RP, tj. z jednej strony dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w związku z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych

przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP; zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20 i wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, aby służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

Zdaniem Sądu Najwyższego, w przedmiotowej sprawie wnoszący skargę nadzwyczajną w sposób należyty wykazał wszystkie przesłanki wymagane dla uznania zasadności tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Mając na uwadze charakter i treść podniesionych w skardze zarzutów, odwołujących się do dwóch przesłanek szczególnych, określonych odpowiednio w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN, wskazać należy, że istota rozpoznawanej sprawy sprowadza się do oceny prawidłowości wydania przez Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, na podstawie wiarygodności wynikającej z zawartej przez strony „umowy opcji nabycia akcji”, bez uprzedniego zbadania konsumenckiego charakteru sprawy i potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do sformułowanego, na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zarzutu naruszenia zasad, wolności i praw człowieka, i obywatela, określonych w art. 30 i art. 76 Konstytucji RP, czyli zasady ochrony godności człowieka i zasady ochrony konsumenta, jako strony słabszej w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą, przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, jako niezasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 30 Konstytucji RP. W treści skargi nadzwyczajnej Skarżący w tym zakresie ograniczył się bowiem jedynie do przytoczenia ogólnych sformułowań dotyczących praw i wolności ekonomicznych przysługujących jednostce, a mających swoje źródło w poszanowaniu godności ludzkiej i będących warunkiem jej poszanowania. Nie wyjaśnił już jednak,

w jaki sposób doszło do naruszenia zasady ochrony godności człowieka, poprzez wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty. Skarżący wskazał, co prawda, że realizacja ochrony godności człowieka nie jest możliwa bez stworzenia warunków bytowych i ekonomicznych, umożliwiających godną egzystencję i udział w życiu gospodarczym i społecznym, nie wykazał jednak, jaka jest relacja pomiędzy tak rozumianą zasadą ochrony godności człowieka a okolicznościami rozpoznawanej sprawy. Tymczasem podkreślenia wymaga, że samo powołanie w skardze nadzwyczajnej przepisów prawa, z których naruszeniem, zdaniem skarżącego, zostało wydane zaskarżone orzeczenie, bez bliższego określenia zarzutów, nie może zostać uznane za wystarczające uzasadnienie zarzutu (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 232/21; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; z 21 września 2022 r., I NSNc 583/21; z 17 maja 2023 r., II NSNc 125/23).

Za zasadny Sąd Najwyższy uznał natomiast zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP, który określa podstawowe gwarancje konstytucyjne w zakresie ochrony konsumenta w stosunkach z przedsiębiorcą. Zgodnie z art. 76 Konstytucji RP, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Norma zawarta w art. 76 Konstytucji RP ma określoną treść normatywną i może być bezpośrednio stosowana, a wynikający z niej obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywa na każdym organie i instytucji publicznej, której właściwość obejmuje kwestie dotyczące konsumentów, w tym również na sądach. Powyższe znalazło potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władzę publiczną – w tym również sądy powszechne – do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; z 13 września 2005 r., K 38/04; z 17 maja 2006 r., K 33/05;

z 13 września 2011 r., K 8/09). Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta zakłada, że konsument ma słabszą pozycję kontraktową niż przedsiębiorca, dlatego „wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r., P 1/10). Z tych względów Sąd Najwyższy uznawał art. 76 Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 17 maja 2023 r., II NSNc 125/23).

Rekonstrukcja ponadustawowych standardów ochrony konsumentów w Rzeczypospolitej Polskiej wymaga uwzględnienia również przepisów Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). Potwierdza to orzecznictwo Sądu Najwyższego, w którym przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (wyroki Sądu Najwyższego: z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; z 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; z 21 września 2022 r., I NSNc 544/21 i z 15 marca 2023 r., II NSNc 212/23). Podstawowe znaczenie dla wyznaczenia zakresu tej ochrony ma przy tym Dyrektywa Rady Unii Europejskiej nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L, 1993, poz. 95, s. 29, dalej: Dyrektywa 93/13), która nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków, mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Pojęcie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być rozumiane wyłącznie w znaczeniu cywilnoprawnym, zgodnie z art. 22¹ k.c. Potwierdza to orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym norma ta zapewnia ochronę wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 2 grudnia 2008 r., K 37/07; z 13 września 2005 r., K 38/04). Natomiast pojęcie „konsument” na gruncie art. 22¹ k.c.

ma węższe znaczenie, ponieważ dotyczy wyłącznie osób fizycznych, dokonujących czynności prawnej z przedsiębiorcą, niezwiązanej bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą lub zawodową (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2023 r., II NSNc 125/23).

W analizowanej sprawie Sąd Najwyższy nie ma wątpliwości, że Pozwany ma status konsumenta w znaczeniu art. 22¹ k.c. Zarówno z treści pozwu, jak i z „umowy opcji nabycia akcji”, wynika bowiem, że Pozwany zawarł ją jako osoba fizyczna z Powódką, mającą w tym przypadku status przedsiębiorcy. Nie zawarł tej umowy w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej lub zawodowej, ale w związku z zatrudnieniem w X z siedzibą w K.. Strony zgodnie przyjęły, że właśnie z faktu zatrudnienia Pozwanego w tym przedsiębiorstwie, przysługuje mu prawo do nieodpłatnego nabycia akcji tej spółki, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Skoro zatem nie ulega wątpliwości, że Pozwany jako strona „umowy opcji nabycia akcji” jest konsumentem w rozumieniu art. 22¹ k.c., to w przedmiotowej sprawie jego ochrona jako Pozwanego wchodzi w zakres art. 76 Konstytucji RP.

W judykaturze Sądu Najwyższego w sprawach ze skarg nadzwyczajnych podkreśla się, że ochrona konsumenta przed klauzulami niedozwolonymi w umowach jest skuteczna *ex lege* i sąd może dokonać ustaleń w tym przedmiocie także z urzędu, podczas rozpoznawania sprawy z udziałem konsumenta (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 232/21; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; z 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; z 21 września 2022 r., I NSNc 544/21). Co więcej, niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest *ex lege* pozbawione mocy wiążącej od samego początku i każdy organ orzekający w sprawie dotyczącej roszczenia z umowy z udziałem konsumenta jest obowiązany z urzędu to uwzględnić, chyba że konsument temu się sprzeciwi w sposób niewymuszony i jednoznaczny (wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2023 r., II NSNc 125/23).

Podobnie, w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) wyrażono przekonanie, że sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne, wchodzące w zakres stosowania Dyrektywy 93/13, mają nieuczciwy charakter. W razie potwierdzenia

takiego stanu rzeczy, sąd powinien z urzędu zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu faktycznego i prawnego (por. wyroki TSUE: z 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C 176/17; z 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C 154/15 i C 308/15).

W orzecznictwie TSUE odniesiono się także wprost do kwestii dochodzenia roszczenia z weksla *in blanco*, stanowiącego zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z konsumenckiego charakteru stosunku podstawowego. Podniesiono m.in., że przepisy Dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie takiemu rozumieniu art. 10 w zw. z art. 17 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (tekst jedn. Dz.U. 2016, poz. 160), które nie pozwala na działanie sądowi z urzędu w sytuacji, gdy ma on silne i uzasadnione przekonanie, oparte na materiałach nie pochodzących od stron postępowania, z których wynika, iż umowa stanowiąca źródło stosunku podstawowego jest przynajmniej częściowo nieważna, a powód dochodzi swojego roszczenia z weksla *in blanco*, pozwany zaś nie zgłasza zarzutów i zachowuje się biernie. W takiej sytuacji sąd ten powinien z urzędu zbadać, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, i w tym zakresie zażądać od przedsiębiorcy pisemnego zapisu tych postanowień, tak aby zapewnić poszanowanie praw konsumentów wynikających z Dyrektywy 93/13 (por. wyrok TSUE z 7 listopada 2019 r., Profi Credit Polska, C 419/18 i C 483/18).

W badanej sprawie Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej dysponował treścią umowy zawartej między przedsiębiorcą i konsumentem, co tym bardziej świadczyło o jego obowiązku zbadania, czy postanowienia umowy mają nieuczciwy charakter. Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej zastosował w niniejszej sprawie bezpośrednio regulacje Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące postępowania nakazowego, nie uwzględniając w ogóle konsumenckiego charakteru podstawowego stosunku prawnego, a w konsekwencji – przepisów o ochronie konsumenta. Wydając zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, naruszył tym samym zasadę ochrony konsumentów, wynikającą z art. 76 Konstytucji RP, nie zapewniając konsumentowi (Pozwanemu) ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi w sposób, jakiego wymaga Dyrektywa 93/13. Wydając nakaz

zapłaty nie uwzględnił okoliczności, że weksel, na którym oparte zostało roszczenie, służył zabezpieczeniu wierzytelności konsumenckiej i tym samym nie uwzględnił ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, wynikającej z Dyrektywy 93/13.

Przechodząc do podniesionych przez Skarżącego, w oparciu o art. 89 § 1 pkt 2 u.SN, zarzutów rażącego naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., wskazać w pierwszej kolejności należy, że badając, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, należy ocenić łącznie następujące okoliczności: wagę naruszonych norm, stopień ich naruszenia oraz ujemne skutki dla stron postępowania (wyroki Sądu Najwyższego: z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19; z 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Powołany przepis art. 385¹ § 1 k.c., co istotne, został wprowadzony do Kodeksu cywilnego w drodze implementacji postanowień Dyrektywy 93/13 (art. 3 i art. 6 ust. 1). Zawarte w nim ograniczenia mają zapewnić ochronę konsumentowi znajdującemu się w słabszej pozycji poprzez kształtowanie jego praw i obowiązków w sposób niwelujący nierównowagę wobec przedsiębiorcy. Wprowadza on w stosunku do niedozwolonych postanowień umownych sankcję bezskuteczności, która powstaje z mocy prawa i działa od chwili zawarcia umowy obejmującej klauzulę niedozwoloną. Bezskuteczność ta ma charakter częściowy – nieskuteczne w stosunku do konsumenta jest wyłącznie niedozwolone postanowienie umowne, a strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie. Orzeczenie sądu, który stwierdza niedozwolony charakter postanowienia umownego, ma charakter deklaracyjny – wobec przyjęcia, że ochrona konsumenta przed niedozwolonymi postanowieniami umownymi jest skuteczna *ex lege* i działa *ex tunc*, tj. od chwili zawarcia umowy (por. wyroki Sądu

Najwyższego: z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 232/21; z 18 maja 2022 r., I NSNc 359/21). Na takim też stanowisku stanął Sąd Najwyższy w uchwale z 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17, wskazując, że niedozwolone postanowienie umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest *ex lege* pozbawione mocy wiążącej od samego początku i każdy organ orzekający w sprawie dotyczącej roszczenia z umowy z udziałem konsumenta jest obowiązany z urzędu to uwzględnić, chyba że konsument temu się sprzeciwi w sposób niewymuszony i jednoznaczny. Konsekwencją nieuwzględnienia z urzędu przez sąd niedozwolonych postanowień umownych jest naruszenie art. 385¹ § 1 k.c.

Analizując ten aspekt niniejszej sprawy, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że gdy dochodzone pozwem roszczenie, tak jak w niniejszej sprawie, wynika z weksla *in blanco*, stanowiącego zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z umowy zawartej pomiędzy konsumentem, a przedsiębiorcą, zapewnienie ochrony określonej w Dyrektywie 93/13 wymaga, aby sąd rozpoznał sprawę przy uwzględnieniu treści stosunku podstawowego. Tak więc, Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej był generalnie zobowiązany z urzędu dokonać oceny abuzywności każdego z postanowień „umowy opcji nabycia akcji”, stanowiącej podstawę stosunku podstawowego pomiędzy Powódką a Pozwanym, co wymagało skierowania sprawy do postępowania zwykłego (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 17 maja 2023 r., II NSNc 125/23).

Wymaga jednocześnie wskazać, że w art. 385³ k.c. ustawodawca wymienił przykładowe niedozwolone postanowienia umowne, w punkcie 23 uznając za takie te, które narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej, oceniając swoją właściwość miejscową i stosując, zgodnie z wolą Powódki, art. 37¹ § 1 k.p.c., który określał właściwość przemienną sądu w sprawach z powództwa przeciwko zobowiązanemu z weksla, wziął pod uwagę wyłącznie treść weksla, a pominął okoliczność, że w § 6 ust. 4 „umowy opcji nabycia akcji” została zawarta klauzula, która umożliwiała Powódce określenie miejsca płatności weksla, który to element następnie wpływa na właściwość miejscową sądu. W konsekwencji Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej nie przeprowadził oceny tego postanowienia umownego pod kątem jego dopuszczalności, co, jak już wskazano powyżej,

powinno było nastąpić z urzędu. Nie ulega przy tym wątpliwości, że tego rodzaju zastrzeżenie ma charakter niedozwolonego postanowienia umownego, o którym stanowi art. 385³ pkt 23 k.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że w sprawie z powództwa przedsiębiorcy przeciwko konsumentowi zobowiązanemu z weksla, sąd z urzędu uwzględnia nieskuteczność powołania się na podstawę właściwości miejscowej z art. 37¹ § 1 k.p.c. (uchwała Sądu Najwyższego z 19 października 2017 r., III CZP 42/17). Powyższe koresponduje z treścią pkt 1 lit. q załącznika do Dyrektywy 93/13, zgodnie z którym za niedozwolone uznaje się postanowienie umowne, uprawniające przedsiębiorcę do wskazania sądu do rozpoznania sprawy, położonego daleko od miejsca zamieszkania konsumenta (wyrok TSUE z 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM Zrt., C 243/08, EU:C:2009:350, pkt 41). Celem regulacji jest eliminowanie postanowień umownych umożliwiających przedsiębiorcy dokonanie jednostronnego i arbitralnego wyboru sądu właściwego do rozpoznania sprawy, którego położenie jest korzystne dla przedsiębiorcy, natomiast konsumenta pozbawia właściwej ochrony prawnej. Na marginesie należy wskazać, że w aktualnym stanie prawnym przepis art. 31 § 2 k.p.c., wprowadzony ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1469), wyłącza stosowanie przepisów o właściwości przemiennej (w tym art. 37¹ § 1 k.p.c.) w sprawach przeciwko konsumentom.

Zawarta w spornej umowie klauzula w zakresie swobody Powódki w wypełnieniu weksla *in blanco* obejmowała także miejsce płatności, które wpływało na właściwość miejscową sądu. Stwierdzając tę okoliczność, Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej powinien był z urzędu dokonać oceny skuteczności powołania się przez Powódkę na treść art. 37¹ § 1 k.p.c., uznając je za niedozwolone postanowienie. Sąd ten jako niewłaściwy miejscowo do rozpoznania sprawy, powinien był zaś przekazać sprawę sądowi właściwemu w trybie art. 200 § 1 w zw. z art. 27 § 1 k.p.c.

Należy zatem uznać, że niezastosowanie w analizowanej sprawie przez Sąd Rejonowy przepisów art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. doprowadziło do rozpoznania sprawy przez sąd niewłaściwy miejscowo. Doszło tym samym do naruszenia ww. przepisów. Jednakże w świetle okoliczności sprawy trudno

uznać to naruszenie za rażące, skoro sprawa, jako taka, została rozpoznana przez sąd funkcjonalnie właściwy (sąd rejonowy).

Co do zasady trafne okazały się zaś zarzuty naruszenia prawa materialnego w postaci odpowiednio art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. oraz art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., dotyczące zasądzenia na rzecz Powódki dochodzonej należności w postaci kary umownej za niewykonanie zobowiązania, w sytuacji, gdy zawarta w § 6 ust. 3 „umowy opcji nabycia akcji” klauzula przewidywała prawo Powódki do żądania kary umownej w wysokości trzydziestokrotności dokonanego na rzecz Pozwanego świadczenia tytułem „ceny akcji”.

Zgodnie z art. 483 § 1 k.c., można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna). Stosownie do art. 484 § 1 k.c., w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły. Artykuł 484 § 2 k.c. przewiduje natomiast, że jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana.

Zgodnie zaś z art. 385³ pkt 16 i 17 k.c., w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy lub nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wysokość kary umownej jest rażąco wygórowana, jeżeli prowadzi do nieuzasadnionego wzbogacenia wierzyciela. Powyższe wymaga weryfikacji, czy doszło do nieusprawiedliwionej okolicznościami sprawy dysproporcji między wysokością zastrzeżonej kary umownej, a ochroną interesu wierzyciela (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 maja 2018 r., IV CSK 621/17 wraz z przywołanym tam orzecznictwem).

W rozpoznawanej sprawie nie ulega wątpliwości, że istnieje bardzo duża dysproporcja pomiędzy kwotą wypłaconą Pozwanemu przez Powódkę (400 zł) a zastrzeżoną w umowie wysokością kary umownej (12 000 zł). Kara umowna w takim wymiarze i w stosunku do tak określonej kwoty wypłaconej Pozwanemu bez wątpienia jawi się jako rażąco wygórowana. Z okoliczności sprawy nie wynika przy tym, by tak wysoka kara umowna była uzasadniona ryzykiem ponoszonym przez Powódkę w związku z zawarciem „umowy opcji nabycia akcji”, czy nieporównywalnym charakterem czynności, do których dokonania strony się zobowiązały. Oznacza to, że Sąd Rejonowy powinien był z urzędu stwierdzić bezskuteczność postanowienia umownego zastrzegającego karę umowną w takiej wysokości, a co za tym idzie nie powinien był w oparciu o to postanowienie orzekać tego rodzaju świadczenia na rzecz Powódki zaskarżonym nakazem zapłaty. W konsekwencji, poprzez wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty doszło w niniejszej sprawie do naruszenia art. 385³ pkt 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. Mając przy tym na uwadze bardzo dużą różnicę pomiędzy kwotą wypłaconą Pozwanemu przez Powódkę (400 zł) a ustaloną kwotą kary umownej (12 000 zł), uchybienie Sądu Rejonowego w tym zakresie należało uznać za rażące.

W analizowanej sprawie spełniona została również przesłanka ogólna, o której mowa w art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Podkreślenia wymaga, że ogólna podstawa skargi nadzwyczajnej, jakkolwiek swą treścią częściowo nawiązuje do podstawy szczególnej, ujętej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, pełni jednak odmienną od niej funkcję. O ile wskazana przesłanka szczególna stanowi jedno z kryteriów, w świetle którego Sąd Najwyższy dokonuje oceny wadliwości zaskarżonego skargą nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia, o tyle przesłanka ogólna określa warunek, którego zaistnienie otwiera drogę do usunięcia stwierdzonej wadliwości poprzez wyeliminowanie zaskarżonego orzeczenia z obrotu prawnego. Warunkiem tym jest konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zatem zaistnienie przesłanki szczegółowej, również wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, nie przesądza jeszcze o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2021 r.,

I NSNk 4/20; 16 czerwca 2021 r., I NSNc 164/20; wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21). Zasadność skargi nadzwyczajnej winna być oceniana przede wszystkim przez pryzmat celu tego środka kontroli konstytucyjności orzeczeń sądowych, wyrażonego w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, a jest nim urzeczywistnienie stanu polegającego na zapewnieniu zgodności porządku prawnego, którego zaskarżone orzeczenie jest elementem, z art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21).

Sąd Najwyższy w analizowanej sprawie nie miał wątpliwości, że poprzestanie przez Sąd Rejonowy jedynie na weryfikacji formalnej prawidłowości weksla, sprowadzającej się do ustalenia, czy jego treść nie nasuwała wątpliwości i zaniechanie weryfikacji spornej „umowy opcji nabycia akcji”, zawartej z Pozwanym jako konsumentem, pod kątem tego, czy nie zawiera ona niewiążących go klauzul niedozwolonych, nie tylko naruszyło równowagę kontraktową, lecz także prowadziło do zaburzenia istniejących ówczesnie stosunków społecznych. Tym samym wykreowało uprawnienie godzące w poczucie społecznej sprawiedliwości, nieusprawiedliwione warunkami oraz niezgodne z zasadami słuszności, uczciwości (lojalności) i etycznego postępowania. Wydany nakaz zapłaty stał się instrumentem, który dodatkowo powiększył, istniejącą już wcześniej, dysproporcję pomiędzy stronami umowy. W ten sposób, Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej, orzekający w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, będącej zgodnie z art. 2 Konstytucji RP demokratycznym państwem prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej, którego obowiązkiem jest m.in. ochrona konsumentów, wsparł działania przedsiębiorcy nakierowane na wykorzystanie słabszej pozycji konsumenta, który nie był w stanie skutecznie się bronić. Już ta okoliczność pozwala uznać, iż uchylene zaskarżonego wyroku jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Doszło zatem w niniejszej sprawie do naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej w rozumieniu art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Zaistnienie przesłanek szczegółowych oraz funkcjonalnej z art. 89 § 1 u.SN uzasadnia stwierdzenie, że zakwestionowanie zaskarżonego nakazu jest proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność z art. 2 Konstytucji RP, przy czym w związku z tym, że skarga złożona została po upływie 5 lat od uprawomocnienia zaskarżonego nakazu zapłaty, niezbędne jest ustalenie, czy na przeszkodzie uwzględnieniu skargi i wydaniu rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN (uchylenie nakazu zapłaty) nie stoi art. 115 § 2 u.SN (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Zgodnie z art. 115 § 2 u.SN, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Z przepisu tego wynika zatem, że w przypadku, gdy od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, to pomimo stwierdzenia zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, zasadą jest ograniczenie się przez Sąd Najwyższy do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa. Odstąpienie od tej zasady wymaga wykazania, że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia uchylającego zaskarżone orzeczenie (tak też trafnie Sąd Najwyższy w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Należy podkreślić, że przewidziana w art. 115 § 2 u.SN zasada braku możliwości uchylenia zaskarżonego orzeczenia, pomimo zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, stanowi jeden z instrumentów wyznaczających wąskie granice nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest skarga nadzwyczajna, co zabezpiecza przed nadużywaniem tego środka. Nadużycia w tym zakresie mogłoby prowadzić bowiem do naruszenia prawa do sądu, obejmującego również ochronę prawomocnych orzeczeń. Z tego też powodu wyjątek przewidziany art. 115 § 2 u.SN nie może być interpretowany rozszerzająco

(tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 23 czerwca 2021 r., I NSNc 144/21 oraz w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Co więcej, skoro regulacja ta ma zastosowanie w przypadku zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, oznacza to, że nie należy utożsamiać przesłanki funkcjonalnej z art. 89 § 1 u.SN z wyrażoną w art. 115 § 2 u.SN przesłanką dopuszczenia uchylenia zaskarżonego orzeczenia, gdy od jego uprawomocnienia upłynęło 5 lat. Każdorazowe zastosowanie tego przepisu wymaga dodatkowego uzasadnienia.

W przedmiotowej sprawie, pomimo że od wydania zaskarżonego nakazu zapłaty upłynęło ponad 5 lat, to w ocenie Sądu Najwyższego prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, a przede wszystkim podnoszona w skardze ochrona konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, zwłaszcza w kontekście toczącego się postępowania karnego w związku z zawarciem przez Pozwanego spornej „umowy opcji nabycia akcji” z 15 lipca 2013 r., przemawiają za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN.

W ocenie Sądu Najwyższego, wywołana zaskarżonym nakazem zapłaty sytuacja prawna – związana z nakazaniem Pozwanemu zapłaty dochodzonej kwoty – jest możliwa do weryfikacji i odwrócenia, nie prowadząc jednocześnie do nieprzewidywalnych skutków materialnoprawnych wynikających np. z dynamiki obrotu cywilnoprawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2020 r., I NSNc 46/19). Wyeliminowanie nakazu zapłaty z obrotu prawnego nie będzie bowiem prowadziło do naruszenia praw i interesów osób trzecich.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN orzekł jak w pkt I wyroku.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

Od wyroku i uzasadnienia zdanie odrębne złożył ławnik Sądu Najwyższego Robert Burek.

(k.b.)

[a!]

**Zdanie odrębne do całości wyroku Sądu Najwyższego
z dnia 27.11.2024 r. o sygnaturze akt II NSNc 50/24**

W związku z przydzieleniem mnie do rozpoznania sprawy zarejestrowanej pod sygnaturą akt II NSNc 50/24, i wylosowaniem do składu rozpoznającego ww. sprawę SSN Joannę Lemańską, SSN Oktawiana Nawrot powołanych do Sądu Najwyższego w wyniku postępowania kwalifikacyjnego przed obecną Krajową Radą Sądownictwa, której kształt ustawowy jest sprzeczny z postanowieniami Konstytucji RP, kierując się złożonym ślubowaniem ławnika Sądu Najwyższego, składam zdanie odrębne od całości orzeczenia.

Czynię tak po pierwsze dlatego, że zachodzą daleko idące wątpliwości prawne odnośnie do legalności Izby Odpowiedzialności Zawodowej SN w jej obecnym kształcie ustawowym. Narusza on bowiem art. 45 ust. 1 *Konstytucji RP*, art. 47 *Karty praw podstawowych UE*, art. 19 ust. 1 akapit 2. *Traktatu o Unii Europejskiej*, art. 6 ust. 1 *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*; stanowisko to wynika także z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. IOZ SN, utworzona jako bezpośrednia następczyni Izby Dyscyplinarnej SN, obarczona jest tożsamymi naruszeniami ww. aktów prawnych. Pomimo skierowania do IOZ SN części sędziów legalnie powołanych, sposób obsadzenia Izby nie gwarantuje bezstronności i niezależności odbywających się przed nią postępowań. Sądowe rozstrzygnięcie sprawy powinno obejmować dbanie o stabilność orzeczenia, również o to, aby nie zostało ono w przyszłości podważone.

Po drugie, niniejszym zdaniem odrębnym notyfikuję uzasadnione orzecznictwem krajowym, unijnym i międzynarodowym wątpliwości prawne odnośnie: do statusu sędziów SN powołanych z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w jej obecnym kształcie ustawowym, a więc biorących udział w konkursie przed KRS po 17 stycznia 2018 r. Jest bowiem KRS organem niekonstytucyjnym, pozbawionym

przymiotów niezbędnych dla pełnienia swej konstytucyjnej roli. Prawidłowe rozumienie i ugruntowana interpretacja art. 187 ust. 1 pkt. 1), 2) i 3) w związku z art. 173 Konstytucji RP wykluczają i czynią niekonstytucyjnym rozwiązanie ustawowe odnoszące się do składu obecnej KRS i sposobu jej powołania. Nadto w obecnym stanie prawa polskiego powołanie sędziego przez prezydenta RP w żaden sposób nie uzdrawia i nie likwiduje nieusuwalnych wad prawnych procedury nominacyjnej.

Wyżej wskazane poważne wady prawne statusu Izby oraz statusu wadliwie powołanych sędziów rzutują na wszystkie orzeczenia, w tym także w niniejszej sprawie. Jest ono prawnie podważalne, skoro w każdym podobnym przypadku na gruncie procedury karnej zachodzi bezwzględna przyczyna odwoławcza, zaś w procedurze cywilnej przyczyna nieważności postępowania. W konsekwencji wyrażam wątpliwość, że przeczenie da jedynie złudzenie pewności rozstrzygnięcia prawnego a strony mogą kwestionować je indywidualnie w oparciu o dostępne środki w procedurach krajowych i międzynarodowych, co w dodatku może rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą państwa za naruszenie prawa krajowego, unijnego i międzynarodowego.

Notyfikując niniejszym zdanie odrębne, kieruję się istniejącym orzecznictwem krajowym, unijnym i międzynarodowym, a także Uchwałą nr 3/2023 Rady Ławniczej SN z dnia 12 października 2023 r. w sprawie dalszych zaleceń odnośnie do orzekania ławników Sądu Najwyższego, wydaną na podstawie: ekspertyz wybitnych autorytetów prawniczych i odwołującą się do odpowiednich wyroków, interpretacji i orzeczeń. Poruszony problem ujęto w szczególności w Uchwale Składu Połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN z dnia 23 stycznia 2020, sygn. BSA I-4110-1/20, przy czym tzw. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020, sygn. U 2/20 stwierdzający jej rzekomą niezgodność z Konstytucją RP nie może być wzięty pod uwagę, co wynika m.in. z Postanowienia SN z 13 kwietnia 2023 r. w sprawie sygn. III CB 6/23; w którym udokumentowano obszernie i z odesłaniem jednoznaczne zdanie prawidłowego orzecznictwa i literatury przedmiotu na temat ww. ekscesu orzeczniczego TK. Poruszony przeze mnie problem prawny winien być również rozpatrzony w zgodzie z uchwałą siedmioosobowego składu Izby Karnej SN z 2 czerwca 2022 r., sygn. I KZP 2/22, w świetle której wadliwość powołania dotyczy wszystkich sędziów SN powołanych w

powyższych warunkach, a żaden sędzia SN, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed KRS po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 Kodeksu postępowania karnego. Jest to rozwinięcie ww. uchwały trzech połączonych Izb SN, odnoszącej tę okoliczność prawną także do art. 379 pkt 4 Kodeksu postępowania cywilnego. Szczególne znaczenie odgrywają również wyroki Wielkiej Izby TSUE, m.in.: z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18 A.K. i inni; z 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18 A.B. i inni; z 15 lipca 2021 r. w sprawie C-791/19 Komisja przeciwko Polsce; z 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19 W.Ż.; z 5 czerwca 2023 r., w sprawie C-204/21 Komisja przeciwko Polsce, a także wyroki ETPC, m.in.: z 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (skarga nr 43447/19); z 8 listopada 2021 r. w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (skargi nr 49868/19 i 57511/19); z 3 lutego 2022 r. w sprawie Advance Pharma przeciwko Polsce (skarga nr 1469/20); z 15 marca 2022 r. w sprawie Grzęda przeciwko Polsce (skarga nr 43572/18), itp.